

การวิเคราะห์เนื้อหาเพลงพื้นบ้านหมอลำเพื่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

นางนันทพร ทิพา

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาในศาสตร์พัฒนการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-665-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A CONTENT ANALYSIS OF MAW LAM FOLK MUSIC
IN CULTURAL TRANSMISSION**

Mrs. Nitraporn Tipa

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Public Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974-635-665-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์เนื้อหาเพลงพื้นบ้านหมอลำเพื่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

โดย

นางนันทราพร ทิพา

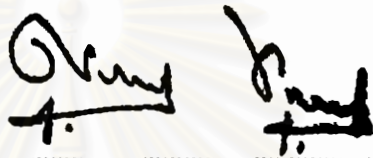
ภาควิชา

การประชาสัมพันธ์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนวดี บุญลือ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

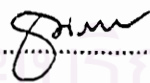
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุรวัดณ์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

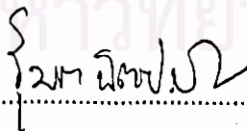
.....ประธานกรรมการ

(ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนวดี บุญลือ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ รุ่งนภา พิตรปรีชา)

พิมพ์ต้นฉบับบทความวิจัยวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสีเขียวนี้เพียงแผ่นเดียว

นิพนธ์ ทิพา : การวิเคราะห์เนื้อหาเพลงพื้นบ้านหมอลำเพื่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม
(A CONTENT ANALYSIS OF MAW LAM FOLK MUSIC IN
CULTURAL TRANSMISSION) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร. ชนวดี บุญลือ 336 หน้า
ISBN 974-635-665-8

การวิเคราะห์เนื้อหาเพลงพื้นบ้านหมอลำมีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์เนื้อหาของเพลงพื้นบ้านหมอลำที่
สะท้อนถึงความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี การดำเนินชีวิต และความรู้ด้านต่าง ๆ ของชาวอีสาน

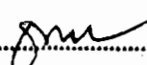
เพลงพื้นบ้านหมอลำที่นำมาวิเคราะห์มีจำนวนทั้งสิ้น 25 ชุด รวม 267 เพลง โดยรวบรวมจากเพลงพื้น
บ้านหมอลำที่วางจำหน่ายในประเทศไทย ในช่วงเดือนมกราคม - ธันวาคม 2538

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาเพลงพื้นบ้านหมอลำ พบว่าเนื้อหาของเพลงพื้นบ้านหมอลำประกอบด้วยสาระต่าง ๆ
รวม 1,198 เรื่อง ซึ่งสามารถจัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ การดำเนินชีวิต
ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และความรู้ด้านต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์เพลงหมอลำแต่ละเพลง พบว่า ในเรื่องการดำเนินชีวิตมีทั้งสิ้น 8 ประเภท การดำเนินชีวิต
ที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ เรื่องความรัก ในเรื่องค่านิยมมีทั้งสิ้น 21 ประเภท ค่านิยมที่มีการกล่าวถึงในบทเพลงหมอลำ
มากที่สุด ได้แก่ เรื่องความมั่นคงทางฐานะ ในเรื่องความเชื่อมีทั้งสิ้น 11 ประเภท ความเชื่อที่ปรากฏในเพลงมากที่สุด
ได้แก่ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม ส่วนเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีมีทั้งสิ้น 2 ประเภท ขนบธรรมเนียมประเพณีที่
ปรากฏในบทเพลงมากที่สุด ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ส่วนความรู้ด้านต่าง ๆ มีทั้งสิ้น 8 ด้าน ความรู้ที่ถ่ายทอดใน
เพลงหมอลำมากที่สุด ได้แก่ เรื่องการเมืองการปกครอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C851419 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD: MAW LAM/FOLK MUSIC/CULTURAL

NITRAPORN TIPA : A CONTENT ANALYSIS OF MAW LAM
FOLK MUSIC IN CULTURAL TRANSMISSION. THESIS

ADVISOR : ASSO. PROF. THANAWADEE BOONLUE, Ph.D. 336 PP.
ISBN 974-635-665-8

The objective of this study was to analyse the content of Maw Lam folk music as the medium reflecting some beliefs, values, traditions, way of life and intelligence of the Northeastern culture.

A total of 267 songs produced and sold during January-December 1995 were analysed.

Findings :

1. There were 1,198 subjects reflected in the Maw Lam folk music.
2. The largest amount of content reflected was the description of way of life such as philosophy of love, love between man and woman. The second most frequently reflected subject was the social value, beliefs, social tradition and various aspects of knowledge.

Among 11 belief systems expressed in the music, the most frequently expressed was karma doctrines. As for the 21 value systems expressed, the most frequently expressed was desire for high economic status and security. The most frequently expressed tradition was the rite of passages. The most frequently expressed philosophy of life was love. And the most frequently expressed knowledge was political socialization.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... การประชาสัมพันธ์.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา..... นิเทศศาสตร์พัฒนาการ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา..... 2539.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร.ชนวดี บุญลือ หัวหน้าภาควิชาการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำและกรุณามาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ รุ่งภา พิตรปรีชา ซึ่งให้คำปรึกษาและกรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และที่สำคัญอีกท่านหนึ่งคือ รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ ซึ่งให้ข้อคิดและมุมมองต่าง ๆ อันเป็นแนวทางที่เปิดโลกทัศน์ในการทําวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณหมอลำเคน ดาเหลา ซึ่งเป็นศิลปินแห่งชาติ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านหมอลำ คือ คุณพงษ์ศักดิ์ จันทร์กษา คุณสลา คุณวุฒิ คุณประทีป ทองหล่อ และคุณพรพรรณ เพชรภูไท

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งอนุญาตให้ผู้วิจัยมีโอกาสศึกษาต่อ รวมทั้งคุณนันทวัน ยันตติลภ ซึ่งเป็นผู้จุดประกายและให้กำลังใจมาตลอด ขอขอบคุณอาจารย์จำเรียง ธีรบำรุง อาจารย์อาภรณ์ สุนประสิทธิ์ และอาจารย์ศิริรัตน์ อนันตวงษ์ ซึ่งให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ขณะที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา ตลอดจนนักเรียนชั้น ม.2/2 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัยฯ ซึ่งให้ความช่วยเหลือถอดเทปเพลงหมอลำบางส่วน

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นทุกคนที่ให้กำลังใจกันมาตลอดและพี่น้องในหอพักศึกษิตินิเวศน์ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้วิจัย และสิ่งสำคัญที่สุดขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับคุณแม่และพี่ชายที่ให้การสนับสนุน ตลอดจนกำลังใจจากลูกชายทั้งสองคน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความเพียรพยายามจนสำเร็จการศึกษา อีกทั้งขอมอบความภาคภูมิใจทั้งปวงจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แต่คุณพ่อผู้ล่วงลับไปแล้ว

นิทรพร ทิพา

เมษายน 2540

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนผัง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหาคำวิจัย	9
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	9
นิยามศัพท์	9
ขอบเขตงานวิจัย	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร	13
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านและบทบาทของสื่อพื้นบ้าน	16
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหมอลำ	23
แนวคิดในเรื่องศิลปะในเพลงและบทเพลง	44
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม	46
ทฤษฎีการจูงใจ	66
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	73
แหล่งข้อมูล	73
วิธีการศึกษา	73
หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	74
บทที่ 4 ผลการวิจัย	75
ส่วนที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความเชื่อ	76
ส่วนที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับค่านิยม	90
ส่วนที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี	111
ส่วนที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต	118
ส่วนที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความรู้ด้านต่าง ๆ	150
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	157
สรุปผลการวิจัย	157
อภิปรายผล	163
ข้อเสนอแนะ	177
รายการอ้างอิง	179
ภาคผนวก	190
ภาคผนวก ก ดัชนีรายชื่อเพลงที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด	191
ภาคผนวก ข บรรณานิติศน์ของเนื้อเพลงและสาระที่พบ	203
ประวัติผู้เขียน	336

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1. สาระเพลงพื้นบ้านหมอลำที่สะท้อนถึงความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี การดำเนินชีวิต และความรู้ด้านต่าง ๆ	76
2. สาระเพลงพื้นบ้านหมอลำที่สะท้อนถึงความเชื่อต่าง ๆ	77
3. สาระเพลงพื้นบ้านหมอลำที่สะท้อนถึงค่านิยมต่าง ๆ	91
4. สาระเพลงพื้นบ้านหมอลำที่สะท้อนถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ	111
5. สาระเพลงพื้นบ้านหมอลำที่สะท้อนถึงการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ	119
6. สาระเพลงพื้นบ้านหมอลำที่สะท้อนถึงความรู้ด้านต่าง ๆ	150

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนม้ง

หน้า

แนม้งที่

1. รายละเอียดเกี่ยวกับสาระที่สะท้อนถึงเรื่องต่าง ๆ จากเพลงพื้นบ้านหมอลำ..... 156

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย